

CUPRINS

CUVÂNT ÎNAINTE	11
DESPRE EXISTENȚĂ ȘI VIAȚĂ	
I. Argument	15
II. Aspecte științifice, filozofice și teologie privind răspunsul le întrebarea ce este existența?.....	18
III. Concluzii	47
VIAȚA, CA DAR AL LUI DUMNEZEU	
I. Viața darul lui Dumnezeu pentru această planetă.....	48
DREPTURILE OMULUI VIAȚA, CA DREPT FUNDAMENTAL	
I. Argument	67
II. Considerații generale privind drepturile și libertățile constituționale fundamentale ale omului.....	69
III. Dreptul la viață. Conținut, semnificații și limite juridice	76
IV. Concluzii	88
LIBERTATEA DE CONȘTIINȚĂ, CA DAR AL LUI DUMNEZEU ȘI CA DREPT AL OMULUI	
I. Conștiința, darul neprețuit al lui Dumnezeu pentru om	90
II. Libertatea de conștiință ca drept constituțional fundamental al omului	97
III. Libertatea gândirii, conștiinței și religiei în jurisprudența europeană.....	103
IV. Libertatea de conștiință în jurisprudența Curții Constituționale	107
V. Unele concluzii	110
BISERICA ȘI LIBERTATEA DE CONȘTIINȚĂ LA VREME DE ÎNCERCARE	
I. Biserica la vreme de încercare	111
II. Libertatea de conștiință la vreme de încercare	118
III. Gânduri de final.....	122
DESPRE DUMNEZEU, OM, SOCIETATE ȘI STAT ÎN CONCEȚIA LUI THOMAS HOBBS	
I. Gândirea filosofică	124
II. Filosofia socială a lui Hobbes. Critică și actualitate	129
JEAN-JAQUES ROUSSEAU, UN FILOSOF AL LIBERTAȚII ȘI AL RAȚIUNII	
I. Repere biografice	133
II. Ființă și aparență	135
III. Libertate și egalitate	142

IV. Concluzii	156
SFÂNTUL VOIEVOD NEAGOE BASARAB	
„Domn al culturii, spiritualității și Prinț al Păcii”	
I. Cultura românească și Sfântul Voievod Neagoe Basarab	158
II. Viața și opera	162
III. Unele concluzii	176
DIMITRIE CANTEMIR, UN FILOSOOF ȘI UMANIST	
ORTODOX ROMÂN	
I. Dimitrie Cantemir și epoca sa	177
II. Dimitrie Cantemir istoric, filosof și gânditor umanist ortodox	180
CUM ESTE POSIBILĂ DICTATURA ÎN DEMOCRAȚIE?	
ASPECTE JURIDICE, FILOSOFICE ȘI TEOLOGICE	
I. Putere și libertate	188
II. Laicizarea statului și a societății civile contemporane, premise ale dictaturii în democrație	190
III. Dictatură și democrație	197
IV. Legalitate și legitimitatea puterii statului în democrație	201
V. Excesul de putere și situațiile excepționale	203
CUM ESTE POSIBILĂ RESTRÂNGEREA EXERCITIULUI	
UNOR DREPTURI ÎNTR-O SOCIETATE DEMOCRATICĂ?	
Aspecte teologice și constituționale	
I. Despre libertate și libertăți	210
II. Limite, restrângeri și derogări privind exercitarea drepturilor și libertăților fundamentale	220
III. Unele concluzii	229
UNELE ASPECTE PRIVIND NOȚIUNEA DE CONSTITUȚIE,	
APARIȚIA ȘI EVOLUȚIA CONSTITUȚIILOR	
I. Noțiunea de constituție	231
II. Istorie constituțională în România	236
SUPREMAȚIA CONSTITUȚIEI DE LA TEORIE LA REALITATE	
I. Ce sunt stabilitatea și supremația Constituției?	247
II. Aspecte de practică judiciară constituțională privind garantarea supremației Constituției	257
COMPORTAMENTUL CONSTITUȚIONAL LOIAL	
AL AUTORITĂȚILOR PUBLICE PENTRU INTERPRETAREA	
ȘI APLICAREA CONSTITUȚIEI	
I. Semnificații ale obligației de loialitate constituțională	265
II. Propuneri legislative pentru îmbunătățirea sistemului de garanții ale supremației Constituției	278
III. Concluzii	284

**PROPUNERI PENTRU O POSIBILĂ REVIZUIRE
CONSTITUȚIONALĂ ÎN VEDEREA CONSACRĂRII TRADIȚIILOR
ȘI VALORILOR ORTODOXIEI**

I. Argument	286
II. Propuneri	289
III. Unele concluzii	301

**PRINCIPIILE DREPTULUI POSIBILITATEA ȘI UTILITATEA
FILOSOFIEI DREPTULUI**

I. Despre principii în filozofie și științe	302
II. Principiile dreptului	304
III. Cum este posibilă filosofia dreptului.....	314

**CONTRIBUȚII ALE JURISPRUDENȚEI CONSTITUȚIONALE
LA EDIFICAREA STATULUI DE DREPT.**

ASPECTE CONTEMPORANE

I. Interpretarea normelor Constituției prin jurisprudența constituțională	321
II. Aspecte contemporane ale jurisprudenței constituționale privind controlul de constituționalitate al legilor	322
III. Statul de drept. Contribuții ale jurisprudenței constituționale	326
IV. Aspecte de jurisprudență constituțională privind funcția legislativă a Parlamentului.	330
V. Unele concluzii	334

**CONTRIBUIE JURISPRUDENȚA CURȚII CONSTITUȚIONALE
LA CONSTRUCȚIA UNOR PRINCIPII ALE DREPTULUI?**

I. Interpretarea jurisprudențială a Constituției	336
II Contribuții ale jurisprudenței constituționale la construcția principiilor proporționalității și al egalității.....	337
III. Concluzii	349

**CONTRIBUȚII ALE JURISPRUDENȚEI CONSTITUȚIONALE
ASPECTE CONTEMPORANE**

I. Interpretarea normelor Constituției prin jurisprudența constituțională	353
II. Aspecte contemporane ale jurisprudenței constituționale privind controlul de constituționalitate al legilor și soluționarea conflictelor juridice de natură constituțională dintre autoritățile publice.....	356
III. Statul de drept. Contribuții ale jurisprudenței constituționale	360
IV. Aspecte de jurisprudență constituțională privind Parlamentul.....	363
IV. Unele concluzii	377

PICĂTURI DE GÂND.....	381
------------------------------	------------

BIBLIOGRAFIE	389
---------------------------	------------

CUVÂNT ÎNAINTE

Istoria societății organizate statal și a regimurilor politice și de guvernare este cuprinsă în dialectica relației dintre puterea statului iar pe de altă parte libertatea omului. În momentele istorice în care putere statului predomină, se manifestă în forme accentuate, uneori din partea unui singur om, iar libertățile cetățenești sunt proclamate formal, îngrădite sau limitate, se spune că suntem în prezența unui regim politic dictatorial, totalitar.

În situația în care regimul politic este constituțional și se bazează pe realitatea principiului supremației legii și al egalității în fața legii inclusiv pentru deținătorii puterii statale, libertatea omului are un caracter predominant față de putere, este consacrată de constituții și de legi, limitele libertăților sunt cele determinate de necesitatea conviețuirii sociale și de respectul reciproc între titularii acestor libertăți, iar îngrădirile, condiționările și restrângerile exercitării libertăților individuale au un caracter excepțional, există un regim politic democratic.

Prin urmare dictatura și democrația au ca esență comună conținutul și modul de manifestare al puterii statului și al libertății omului. Dictatura poate avea forme absolute, așa cum istoria demonstrează, în care puterea statală este exercitată de cele mai multe ori de o singură persoană, iar libertățile cetățenești sunt reduse semnificativ, proclamate formal sau anihilate. În schimb, nicio formă de organizarea democratică a societății în care libertățile sociale și drepturile fundamentale sunt recunoscute, consacrate și garantate nu poate fi în afara puterii statului exercitată de guvernanți în numele și pentru guvernați. Orice formă de organizare statală a societății, fie ea democratică sau nu implică această distincție sau separare între guvernanți și guvernați, primii exercitând puterea statului în numele poporului, care în formele de democrație constituțională este titularul acesteia și al suveranității naționale.

Iată de ce, în opinia noastră, puterea statală fiind o constantă în orice regim politic, inclusiv în cel democratic, exercitarea acesteia poate avea forme dictatoriale inclusiv în democrație și mai ales în democrațiile statale contemporane. Dictatura puterii în democrație se poate exprima în esență în practicile statale care reprezintă exces de putere mai ales față de exercitarea drepturilor și libertăților fundamentale. Această idee dorim să o dezvoltăm și să o argumentăm în cele ce urmează din perspectivă juridică filosofică și teologică.

De la începuturi și până în prezent societatea umană este marcată de două constante care au valoare ontologică: *lupta pentru putere* iar pe de altă parte *lupta împotriva puterii*, atât în situațiile în care este nelegitimă deoarece îmbracă forma dictaturii sau chiar a tiraniei, cât și în variantele de aparență legitimitate, în special în societățile democratice, cum ar fi de exemplu activitatea politică legitimă a opoziției de a accede la putere sau acțiunile societății civile și a persoanelor fizice împotriva abuzului de putere.

Aceste constante ontologice ale oricărei societăți umane sunt inevitabile oricare ar fi forma de organizare sociale sau caracteristicile regimurilor politice, inclusiv în societățile democratice, deoarece esența existențială și funcțională a oricărui sistem social este expresia diferenței contradictorii dintre guvernanți și guvernați, dintre societate în ansamblu ei iar pe de altă parte omul în concretul și personalitatea sa, între ordinea normativă și ordinea valorică morală, între lege și libertate, între interesul public și interesul privat și bineînțeles între vocația omului la drepturi fundamentale intangibile, iar pe de altă parte interesul public al statului de a condiționa, limita și restrânge exercitarea acestora.

Aceste contradicții, dacă rămân în forma lor absolută, prin excelentă antagonică pot fi distructive pentru o societate organizată statal, așa cum istoria a demonstrat. Tot istoria relevă soluțiile politice și juridice care, cu deosebire în perioada modernă au fost consacrate pentru a evita formele dictatoriale de exercitare a puterii Iată câteva dintre acestea consacrate începând cu prima Constituție scrisă a lumii - Constituția SUA, adoptată în 1787 -, Declarația (franceză) a drepturilor omului și cetățeanului din 1789, până la instrumentele politice și juridice interne și internaționale contemporane: supremația legii și a Constituției, separația și echilibrul puterilor în stat, proclamarea și garantarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, controlul judecătoresc și de constituționalitate.

Incontestabil aceste principii sunt în fapt și trăsături ale statului de drept, consacrate și garantate constituțional, definesc societățile democratice contemporane și practic elimină formele totalitare, dictatoriale ale puterii statale.

Totuși diferențele și contradicțiile mai sus amintite, pentru că sunt constante ontologice ale societății există și în orice societate democratică. În plus există o situație subtilă și anume diferența dintre legalitatea deciziilor statale iar pe de altă parte legitimitatea acestora. Aceste realități pot determina sau favoriza excesul de putere al autorităților în societățile construite pe baza principiilor constituționalismului modern.

În acest context rămâne o problemă de esență, nu numai teoretică dar și practică și anume aceea de a determina limitele puterii statale într-o

societate democratică, în concret în România și de a găsi soluții în cazurile de manifestare excesivă a autorității statului.

Studiile și eseurile cuprinse în acest volum au ca temă principală încercarea de a determina din perspectivă filosofică, teologică și juridică limitele puterii statale într-o societate democratică și în mod special în societatea românească.

O astfel de analiză interdisciplinară o considerăm actuală în contextul măsurilor restrictive deosebit de severe impuse de guvernării din multe țări inclusiv în România le impun unor drepturi și libertăți fundamentale ale omului, unele dintre ele drepturi naturale intangibile ale acestuia cum sunt: dreptul la viață, dreptul la sănătate, integritatea fizică și psihică, dreptul de a dispune de propria persoană, dreptul la un nivel de trai decent, libertatea de conștiință, libertatea culturii și nu în ultimul rând libertatea religioasă, în special al practicării cultului dreptei credințe ortodoxe. Și toate acestea pentru un scop aparent nobil de a prevenii răspândirea unei epidemii periculoase. Dar, așa cum reputeți specialiști în științele medicale și în științele juridice afirmă, nu restrângerile exagerate ale libertăților fundamentale este soluția optimă, ci dimpotrivă măsuri igienice și profilactice care să respecte demnitatea omului precum și viața socială, economică, spirituală și culturală într-o societate democratică.

Din nefericire datorită acestor constrângeri statale generalizate viața socială începe să fie cantonată în forme contrare firii: distanțare socială, izolare, etc cu consecințe negative nebanuite pe termen lung.

În condițiile laicizării accentuate a societății și a statului mulți consideră că viața, legile sociale și juridice, inclusiv Constituția drepturile fundamentale într-un cuvânt starea juridică a omului sunt unica și ultima realitate. Se uită că toate acestea au un fundament mult mai adânc. Existența în general, viața în toate formele ei de manifestare, inclusiv viața omului, chiar și societatea sunt daruri ale lui Dumnezeu. De aceea rezolvarea crizelor sociale prevenirea sau după caz înlăturarea consecințelor tragice ale unei calamități naturale sau sociale, inclusiv pandemia actuală, nu pot fi înlăturate numai cu puterea omului fie aceasta și puterea statului. Oamenii de astăzi inclusiv guvernării nu cunosc sau nu iau în seamă dreapta credință ortodoxă și mai ales o ponegrec, încearcă să o limiteze considerând-o o formă desuetă și neavenită de manifestare socială. Sunt desconsiderate cuvintele Mântuitorului nostru Domnul Iisus Hristos: „*Fără Mine nu puteți face nimic*” (Ioan, 15,5).

Noi considerăm că opera de interpretare și aplicare a Constituției poate fi ridicată la înălțimea valorilor ortodoxe milenare a poporului român fără ca prin aceasta caracterul laic al statului și dreptului să fie știrbit.

Este posibilă și o ridicare a conținutului normativ al Constituției la înălțimea acestor valori, ci nu o coborâre a creștinismului la sensurile laice ale dreptului și ale legi așa cum se întâmplă astăzi.

Pentru prima dată în literatura de specialitate juridică realizăm o astfel de analiză și tot pentru prima dată analizăm semnificațiile juridice și teologice ale conceptului de comportament constituțional loial din ca obligație a autorităților statului în opera de interpretare și aplicare a Constituției și în general a legilor.

Monografia este o continuare a studiilor cuprinse în volumele precedente, „Cultură Juridică” respectiv „Teologie, Filosofie și Drept” publicate anterior la prestigioasa Editură Pro Universitaria din București.

Invităm pe toți cei interesați, juriști, studenți, specialiști în dreptul constituțional și pe orice pasionat de cercetarea interdisciplinară, filosofie, teologie și drept să lecturez studiile și eseurile cuprinse în acest volum.

Dr. Marius Andreescu